

О. О. Гриньків

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Кримінально-правове забезпечення оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) потребує не тільки ґрунтовного вивчення, але й удосконалення чинного законодавства у цій сфері. Кримінально-правове забезпечення ОРД включає систему нормативно-правових приписів і сукупність дій, що мають правове значення та забезпечують реальну реалізацію такого роду приписів, законність й обґрунтованість прийнятих законодавчих актів тощо [1, с. 140]. Ефективна діяльність ДПСУ передбачає застосування оперативними підрозділами комплексу оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ), які можливі лише в разі внесення відповідних змін та доповнень до нормативно-правових актів держави.

З огляду на зазначене вважаємо за необхідне вивчити шляхи удосконалення кримінально-правового забезпечення ОРД ДПСУ та надати пропозиції із цього приводу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти оперативно-розшукових, кримінально-правових та кримінально-процесуальних проблем діяльності правоохоронних органів досліджували С.В. Албул, К.В. Антонов, О.М. Бандурка, Б.І. Бараненко, В.О. Біляєв, В.І. Галаган, В.В. Гевко, В.О. Глушков, М.Л. Грібов, А.А. Гриненко, В.М. Гринчак, О.М. Джужа, Е.О. Дідоренко, О.Ф. Долженков, В.П. Захаров, А.В. Іщенко, М.О. Кисельов, О.В. Кириченко, І.П. Козаченко, О.І. Козаченко, В.В. Колосков, Л.М. Лобойко, А.О. Ляш, Є.Д. Лук'янчиков, С.М. Матвійчук, І.І. Митрофанов, Є.С. Назимко, Д.Й. Никифорчук, С.В. Обшалов, Ю.Ю. Орлов, Н.А. Орловська, В.Л. Ортинський, В.А. Пентегов, М.А. Погорецький, В.В. Половников, Е.В. Рижков, В.Г. Самойлов, І.В. Сервецький, Є.Д. Скулиш, О.П. Снігерьев, М.В. Сташак, М.П. Стрельбицький, С.Р. Тагієв, В.В. Тіщенко, С.І. Халимон, Ю.Е. Черкасов, В.О. Черепанов, М.П. Шилін, І.Р. Шинкаренко, В.В. Шендрик, М.Є. Шумило та ін. Однак наявне кримінально-правове забезпечення службово-бойової діяльності, ОРД ДПСУ не відповідає ані розповсюдженню кримінальної активності населення, ані сучасним викликам, що існують на державному кордоні та у прикордонній зоні внаслідок обставин, які склалися в Україні з 2014 року.

Метою статті є пошук методологічних підходів до напрямів удосконалення закону про кримінальну відповідальність із метою належного кримінально-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сьогодення в національній кримінально-правовій теорії та правому регулюванні ОРД існує проблема кримінально-правових засад проведення усього комплексу ОРЗ. Зокрема, відсутній належний правовий механізм проведення більшості ОРЗ. Виняток складає виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 43 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [2], (ст. 272 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)) [3].

Беручи до уваги, по-перше, сучасний стан кримінально протиправної активності населення, що має значною мірою професійні, глибоко законспіровані риси, по-друге, що ОРД у цілому є одним із найдієвіших засобів попередження кримінальних правопорушень, по-третє, правозастосовну практику, наявні теоретичні розроблення та досвід зарубіжних країн, вважаємо за необхідне внести зміни у статтю 43 КК України і викласти в такій редакції:

«Стаття 43. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації

1. Виконання спеціального завдання – це участь в організованій групі чи злочинній організації, пов'язана із проведенням відповідно до закону оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій співробітником уповноваженого державного органу або за дорученням такого органу іншою особою, яка на конфіденційній основі співпрацює із цим органом, із метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності.

2. Не є злочином вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам, якщо це заподіяння здійснено з метою запобігання, виявлення, розкриття або розслідування тяжкого чи особливо тяжкого злочину, попередження, розкриття і припинення розвідувальних та/або підривних акцій і якщо зазначена мета не могла бути досягнута іншим способом та при цьому не допущено перевищення меж, необхідних для проведення таких заходів і дій.

3. Перевищенням меж, необхідних для проведення відповідних заходів і дій, визнається умисне заподіяння у складі організованої групи чи злочинної організації тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

4. Особа, зазначена у частині другій цієї статті, підлягає кримінальній відповідальності лише за вчинення у складі організованої групи чи злочинної організації особливо тяжкого злочину, вчиненого умисно і поєданого з насильством над потерпілим, або тяжкого злочину, вчиненого умисно і пов'язаного зі спричиненням тяжкого тілесного ушкодження потерпілому або настанням інших тяжких або особливо тяжких наслідків».

При цьому варто звернути увагу на те, що в кримінальному праві необхідні ознаки діяння, що передбачаються запропонованою дефініцією,

іноді розглядаються з погляду складу соціально корисної поведінки [4]. В оперативно-розшуковій науці останнім часом поширюється аналогічний підхід, відповідно до якого ОРЗ розкриваються крізь призму складу правомірного вчинку [5, с. 120–123]. Такий підхід є перспективним і сприятливим для вдосконалення застосування норм права. Ми використовуватимемо традиційний для кримінального права спосіб опису обставин, що виключають злочинність діяння, тобто охоплюють умови правомірності такого діяння.

Надалі після внесення відповідних змін до ст. 43 КК України, відповідно до яких вона буде сформульована в новій редакції, обставина, що елімінує кримінальну протиправність діяння, умови правомірності заподіяння шкоди під час проведення ОРЗ і відповідних негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НС(Р)Д), доцільно було б розкрити в Постанові Пленуму Верховного Суду, присвяченій нормам, що передбачені в розділі VIII Загальної частини КК України.

Першою умовою, безсумнівно, є те, що право на заподіяння шкоди належить тільки певним суб'єктам, до яких відносяться спеціально уповноважені особи. У ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (далі – ЗУ «Про ОРД») [6] перелічені органи, оперативним підрозділам яких надано право на здійснення ОРД на території України. Так, ОРД здійснюється відповідними оперативними підрозділами: Національної поліції; Державного бюро розслідувань; Служби безпеки України; Служби зовнішньої розвідки України; Державної прикордонної служби України; управління державної охорони; органів доходів і зборів; органів і установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України; розвідувального органу Міністерства оборони України; Національного антикорупційного бюро України.

Проведення ОРД іншими підрозділами зазначених органів, підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється. Відповідно, співробітники лише зазначених служб і відомств за дотримання необхідних процедур можуть проводити ОРЗ. Варто також мати на увазі, що в ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про ОРД» передбачено право громадян за їхньої згоди бути залученими до підготовки або проведення ОРЗ. При цьому, за бажанням осіб, їх співпраця з оперативним підрозділом може бути оформлена письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва. Угоду про сприяння оперативним підрозділам в ОРД може бути укладено з дієздатною особою. Порядок укладання визначається Кабінетом Міністрів України.

Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 14 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [5] для здійснення заходів протидії організованим злочинності учасники організованих кримінально протиправних угруповань можуть залучатися до співробітництва в порядку, визначеному ЗУ «Про ОРД» і КПК України. Отже, в разі виконання спеціального завдання, суб'єктом заподіяння правомірної шкоди під час проведення ОРЗ чи НС(Р)Д може бути: 1) службова особа (співробітник) органу, що здійснює ОРД чи НС(Р)Д; 2) особа, яка сприяє оперативному співробітникові на конфіденційній основі й проникнула в

кримінальне протиправне середовище ззовні; 3) конфідент, який перебуває усередині об'єкта, що становить оперативний інтерес.

Наступною умовою правомірного заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій є наявність спеціальної мети її заподіяння. Такою метою є запобігання, попередження, припинення або розкриття кримінального правопорушення (злочину). Мета запобігання кримінальним правопорушенням має місце тоді, коли ОРЗ проводиться відносно кримінально протиправного делікту, що готується. Йдеться про стадію готування до кримінального правопорушення (злочину) в кримінальному праві. Заподіяння шкоди є можливим лише в разі запобігання готуванню тяжкого або особливо тяжкого злочину.

Мета припинення злочину обмежує заподіяння шкоди під час проведення ОРЗ щодо дій, які здійснюються на стадії замаху на вчинення злочину. Мета розкриття кримінального правопорушення (злочину) в такому випадку розуміється і як процес, і як певний результат. Вона вміщує виявлення кримінального правопорушення (злочину) й осіб, які його вчинили, а також процес розслідування кримінального провадження. В.В. Тіщенко правильно вказує на те, що поняття розкриття кримінального правопорушення доцільно зберегти в наукових дослідженнях у галузі кримінального процесу, криміналістики та теорії оперативно-розшукової діяльності, використовувати його для характеристики результатів розслідування, методів і засобів пошуково-пізнавальної діяльності з виявлення події кримінального правопорушення, встановлення та викриття винних осіб, а також інших обставин події, що складають предмет доказування [8, с. 256].

Третьою умовою цілком справедливо визнається вимушене заподіяння шкоди під час проведення ОРЗ чи НС(Р)Д. Дотримання цієї умови полягає в тому, що вимушене заподіяння шкоди інтересам, що охороняються законом, зумовлено обстановкою, що характеризується, з одного боку, наявністю різноманітних небезпек для охоронюваних правом інтересів, а з іншого боку – легально та соціально визначеною потребою в досягненні поставленої мети та виконанні відповідних завдань. При цьому необхідно зауважити, що потреба в заподіянні шкоди має бути зумовлена фактичною неможливістю в цей момент виконати поставлені завдання іншим способом. Так, Верховний Суд зазначив, що під час розгляду справ про стан необхідної оборони та перевищення її меж варто «також з'ясувати, чи мала особа, яка захищалася, реальну можливість ефективно відбити суспільно небезпечне посягання іншими засобами із заподіянням нападникові шкоди, необхідної і достатньої в конкретній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання» [9].

Четвертою умовою визнається недопущення перевищення меж заподіяння шкоди. Не можна визнати допустимим умисне заподіяння смерті або тяжких тілесних ушкоджень стороннім особам, а також порушення статевої свободи та статевої недоторканності. У всіх інших ситуаціях шкода охоронюваним правом інтересам може бути рівною або незначно більшою порівняно зі шкодою від кримінального правопорушення (злочину), відносно якого проводиться ОРЗ чи НС(Р)Д.

Проте така умова нами не сприймається повною мірою, оскільки під час проведення багатьох ОРЗ і НС(Р)Д важко виміряти шкоду й оцінити її справжній розмір.

П'ятою умовою визнаємо те, що заподіяння шкоди можливо лише в певних часових межах. Початковим моментом є здійснення кримінально протиправного готування до кримінального правопорушення (злочину) відповідної категорії (виду), замаху або закінченого кримінально караного делікту, кінцевим моментом – закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності (ст. 49 КК України). При цьому варто враховувати, що особи, винні у вчиненні кримінальних правопорушень (злочинів) проти основ національної безпеки України, передбачених у ст.ст. 109–114¹ КК України, проти миру та безпеки людства, передбачених у ст.ст. 437–439 КК України, [2] притягуються до кримінальної відповідальності незалежно від часу, що минув після вчинення ними вказаних кримінально каранних деліктів, тому заподіяння шкоди з метою розкриття цих кримінальних правопорушень може відбутися в будь-який строк, що минув після цих кримінально протиправних діянь.

Разом із тим закріплення в КК України лише дискреційних повноважень осіб, які здійснюють ОРД чи НС(Р)Д, не визналося б незавершеним розв'язанням цієї проблеми. На практиці не виключаються випадки, коли особа, яка бере участь у проведенні ОРЗ чи НС(Р)Д, може порушити умови правомірності заподіяння шкоди, тому вважаємо за доцільне внесення змін і в перелік обставин, що пом'якшують покарання. Так, п. 9 ч. 1 ст. 66 КК України необхідно сформулювати таким чином: «9) виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації в разі проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій, поєднане із вчиненням кримінального правопорушення (злочину) у випадках, передбачених цим Кодексом».

Крім цього, цілком обґрунтованим є виключення зі ст. 43 КК України частини 3 і доповнення ст. 69-1 КК України частиною 2 такого ж змісту: «2. Особа, яка вчинила злочин, передбачене частиною 2 статті 43 цього Кодексу, не може бути засуджена до довічного позбавлення волі, а покарання у вигляді позбавлення волі не може бути призначене їй на строк, більший, ніж половина максимального строку позбавлення волі, передбаченого законом за це злочин».

Відповідно до ст. 69 КК України суд, умотивувавши своє рішення, з урахуванням фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення (злочину) та ступеня його суспільної небезпеки, за наявності кількох обставин, що пом'якшують покарання та істотно знижують ступінь тяжкості вчиненого злочину, з урахуванням особи винного, може (крім випадків засудження за корупційний злочин) призначити основне покарання, нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК, або перейти до іншого, більш м'якого виду основного покарання, не зазначеного в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК за цей злочин [2]. Це уможливить застосування ст. 75 КК України та звільнення особи, яка брала участь у проведенні відповідно до закону оперативно-розшукових, кон-

тррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій у зв'язку з виконанням спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, від відбування покарання з випробуванням.

Випадки, які виникають у разі перевищення меж заподіяння шкоди під час проведення відповідно до закону оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій, можливо визнавати винятковими обставинами. Згідно з положеннями ст. 69 КК України призначення покарання в таких випадках передбачено нижче нижчої межі, або суд може перейти й до інших, більш м'яких видів покарання. До того ж суд може не призначати додаткового покарання, що передбачене в санкції статті (частини статті) Особливої частини КК України як обов'язкове, за винятком випадків призначення покарання за вчинення кримінального правопорушення, за який передбачене основне покарання у вигляді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [2].

У КК України відсутній перелік виняткових обставин, тому їх оцінювання як таких є прерогативою суду, і вирішення цього питання насамкінець залежить від конкретної ситуації, тобто урахування як суб'єктивного, психічного стану винного, мотивів і мети його поведінки, так і об'єктивності, екстремальності випадку, за якого була заподіяна смерть іншій людині. До цих екстраординарних випадків може відноситися й заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій.

Перелічені нами варіанти, напевно, зумовлять критику опонентів. Вона може бути пов'язана з відсутністю пропозиції доповнити Особливу частину КК України привілейованими складами кримінальних правопорушень, в яких передбачалося б покарання за вбивство та заподіяння тяжких тілесних ушкоджень при вимушеному перевищенні меж заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій. Однак це наша принципова позиція. Тому, на наш погляд, немає потреби у включенні до КК України нових норм за аналогією зі ст.ст. 118 і 124. Для такого висновку наведемо низку контраргументів: 1) для введення подібних законодавчих змін немає достатнього емпіричного фундаменту, тому запропонувати такі новації, ґрунтуючись лише на логіко-правничому методі, було б порушенням засад криміналізації; 2) у разі, якщо доповнювати законодавство про кримінальну відповідальність складами кримінальних правопорушень про вимушене перевищення меж заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій, то, включаючи логіку, в Особливій частині КК України слід встановлювати покарання за перевищення меж будь-якої обставини, що елімінує кримінальну протиправність діяння. Така перспектива нам уявляється недоцільною; 3) законодавство країн близького зарубіжжя про кримінальну відповідальність, в якому є аналоги такої обставини, що елімінує кримінальну протиправність діяння, не містить складів кримінальних правопорушень, що встановлюють покарання за перевищення її меж. Разом із тим про необхідність вирішення даного питання шляхом внесення змін в інститут призначення покарання вказується й науковцями

цих країн [10, с. 14]. Суто гіпотетично подібна пропозиція про внесення відповідних змін в Особливу частину КК України має право на існування. Але це можливо лише після закінчення часу та за умов накопичення емпіричного фундаменту, щоб дотриматися основних засад криміналізації діяння – врахувати його суспільну небезпеку та поширеність.

Із кримінально-правовою відповідальністю тісно пов'язане питання звільнення від неї. Незважаючи на те, що аналіз звільнення від кримінально-правової відповідальності виходить за межі цього дослідження, з урахуванням підвищеної значущості цього кримінально-правового інституту слід окремо зупинитися на проблемах його використання в частині, що стосується ОРД. Це питання уявляється актуальним ще й тому, що в законі про ОРД вже міститься положення, що передбачає спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності працівників оперативних підрозділів, які брали участь у здійсненні оперативно-розшукової діяльності (ч. 4 ст. 12 ЗУ «Про ОРД») [6].

Нормативний припис ЗУ «Про ОРД», що аналізується нами, далекий від досконалості і, за результатами нашого дослідження, фактично не застосовується на практиці. Така легальна модель дозволяє говорити лише про конкуренцію між положеннями двох законів. Подібні ситуації мають вирішуватися на користь КК України. Однак сам факт існування оперативно-розшукового виду звільнення від кримінальної відповідальності вказує на існування потреби в кримінально-правовому регулюванні такої ситуації. Із цієї причини нами пропонується доповнити розділ IX КК України «Звільнення від кримінальної відповідальності» статтею 45-1 такого змісту:

«Стаття 45-1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з виконанням спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації»

Особа, яка вчинила кримінальне правопорушення (злочин) під час проведення відповідно до закону оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій, у зв'язку з виконанням спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації може бути звільнена від кримінальної відповідальності, якщо активно сприяла розкриттю злочину і повністю відшкодувала завдані нею збитки або усунула заподіяну шкоду».

У зв'язку із запропонованим необхідно доповнити ст. 12 ЗУ «Про ОРД» ч. 5 такого змісту: «Працівника оперативного підрозділу, який вчинив злочин під час виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації, може бути звільнено від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України». Відповідні зміни необхідно внести і в КПК України.

Крім того, необхідно доповнити й ст. 13 ЗУ «Про ОРД», ч. 4 такого змісту: «Особу, яка залучена до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності і під час виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації вчинила кримінальне правопорушення, може бути звільнено від кримінальної відповідальності у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України».

Висновки. Таким чином, сукупність змін до законодавства про кримінальну відповідальність створить кримінально-правовий фундамент для оперативно-розшукової діяльності державних органів, яким відповідно до ст. 5 закону про ОРД дозволено її здійснювати, включаючи Державну прикордонну службу України. До того ж належним чином буде врегульоване вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам під час проведення відповідно до закону оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій працівником уповноваженого державного органу або за дорученням такого органу іншою особою, яка співпрацює із цим органом, якщо це заподіяння здійснено з метою запобігання, виявлення, розкриття або розслідування кримінальних правопорушень (злочинів), попередження, розкриття і припинення розвідувальних та/або підривних акцій, якщо вказана мета не могла бути досягнута іншим способом.

Література

1. Гриньків О.О. До розуміння поняття кримінально-правничого фундаменту оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 19. С. 140–148.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 05.10.2019).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 05.10.2019).
4. Меркурьев В.В. Состав необходимой обороны = Constituent elements of necessary defense : монографія. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2004. 214 с.
5. Шумилов А.Ю. Оперативно-разыскная наука в Российской Федерации: монография: в 3 т. Москва : Изд. дом Шумиловой И.И., 2013. Т. 1: Оперативно-разыскная деятельность и формирование науки о ней. 454 с. С. 120–123
6. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 25.10.2019).
7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення: 25.10.2019).
8. Тіщенко В.В. Розкриття злочинів як пізнавальна діяльність і основне завдання розслідування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2013. Т. 13. С. 252–259.
9. Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 23 травня 2019 року у справі № 640/8290/17 (провадження № 51-9880км18). URL : [https://protocol.ua/ua/deyaki_pgravovi_pozitsii_verhovnogo_sudu_z_pitan_zastosuvannya_zakoniv_ukraini_pro_kriminalnu_vidpovidalnist_\(sistemativizovana_dobirka\)_1/](https://protocol.ua/ua/deyaki_pgravovi_pozitsii_verhovnogo_sudu_z_pitan_zastosuvannya_zakoniv_ukraini_pro_kriminalnu_vidpovidalnist_(sistemativizovana_dobirka)_1/) (дата звернення: 21.09.2019).
10. Турецкий Н.Н. Теоретические проблемы обстоятельств, исключающих преступность деяния, по уголовному законодательству Республики Казахстан : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Алматы, 2005. 46 с.

А н о т а ц і я

Гриньків О. О. Шляхи вдосконалення кримінально-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України. – Стаття.

У статті обговорюються шляхи вдосконалення кримінально-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України. Пропонуються конкретні зміни до Кримінального кодексу України, що враховують випадки заподіяння шкоди під час здійснення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України. Робиться висновок, що належним чином буде врегульовано вимушене заподіяння шкоди інтересам, що охороняються законом, під час проведення, відповідно до законодавства, оперативно-розшукових, контррозвідувальних заходів або негласних слідчих (розшукових) дій співробітником уповноваженого державного органу або за дорученням

такого органу іншою особою, яка співпрацює із цим органом, якщо дане заподіяння здійснено з метою запобігання, виявлення, розкриття або розслідування кримінальних правопорушень, попередження, розкриття і припинення розвідувальних та/або підривних акцій, якщо вказана мета не могла бути досягнута іншим способом.

Звертається увага, що в національній кримінально-правовій теорії та правовому регулюванні оперативно-розшукової діяльності існує проблема кримінально-правових засад проведення усього комплексу оперативно-розшукових заходів. Відсутній належний правовий механізм проведення більшості оперативно-розшукових заходів.

Розглядаються умови правомірності заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових заходів і відповідних негласних слідчих (розшукових) дій, які доцільно було б розкрити в постанові Пленуму Верховного Суду, а також доповнити перелік обставин, що пом'якшують покарання, передбачений у Кримінальному кодексі України (ст. 66).

Значається про факт існування оперативно-розшукового виду звільнення від кримінальної відповідальності, який вказує на існування потреби в кримінально-правовому врегулюванні такої ситуації.

Акцентується, що ефективна діяльність Державної прикордонної служби України передбачає застосування оперативними підрозділами комплексу оперативно-розшукових заходів, які можливі лише в разі внесення відповідних змін та доповнень до нормативно-правових актів держави.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, кримінально-правове забезпечення, заподіяння шкоди, вимушене заподіяння шкоди, обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння.

S u m m a r y

Hrynkiv O. O. Ways to improve criminal-legal support of the operative and search activities of the State Border Guard Service of Ukraine. – Article.

The ways to improve the criminal legal support of the operative and search activities of the State Border Guard Service of Ukraine are discussed in the article. We propose specific amendments to the Criminal Code of Ukraine, which take into account the cases of harm during the operative and search activities of the State Border Guard Service of Ukraine. It is concluded that compulsory harm to the interests protected by the law will be duly regulated during the conduct, in accordance with the law, of operative and search, counter-intelligence measures or not public investigative (search) actions by an employee of an authorized state body, or on behalf of such person, cooperating with that authority, if the cause of action is to prevent, detect, detect or investigate criminal offenses, to prevent, to disclose and to suspend criminal proceedings identification and / or subversive actions if the stated objective could not be otherwise achieved.

It is emphasized that there is a problem in the national criminal law theory and legal regulation of operative-search activity of criminal-legal foundations of carrying out the whole complex of operative-search measures. There is no proper legal mechanism for carrying out most of the operative-search measures.

The conditions for the lawfulness of causing harm are considered during the conduct of operative and search measures and the corresponding not public investigative (search) actions, which would be expedient to be disclosed in the resolution of the Plenum of the Supreme Court, as well as to supplement the list of mitigating circumstances stipulated in the Criminal Code of Ukraine (Art. 66).

It is noted about the fact that there is an operative-search type of exemption from criminal responsibility, which indicates the need for a criminal-legal settlement of such a situation.

It is emphasized that the effective activity of the State Border Service of Ukraine provides for the application by operational units of a set of operative and search measures, which are possible only in case of making appropriate changes and additions to the normative legal acts of the state.

Key words: operative and search activity, criminal legal support, causing harm, forced harm, circumstances excluding criminal wrongdoing.